

§§ 4 – 8

1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου (ανάπτυξης και σύντομης απάντησης)

1. Ποιοι είναι οι θεματικοί άξονες των §§ 4-8;
2. Με ποια στοιχεία της προσωπικής του ζωής προσπαθεί ο Μαντίθεος να επηρεάσει τους βουλευτές;
3. *πρὸ τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορᾶς*: Σε ποιο ιστορικό γεγονός αναφέρεται ο Μαντίθεος και γιατί το αποκαλεί συμφορά;
4. Ποιος είναι ο κύριος και πρωταρχικός σκοπός του ρήτορα στη διήγηση;
5. *τῶν τειχῶν καθαιρουμένων*: Σε ποιο ιστορικό γεγονός παραπέμπει η εικόνα⁸;
6. *μεθισταμένης τῆς πολιτείας*: Πώς διαμορφώθηκε η πολιτική κατάσταση στην Αθήνα μετά την καθαίρεση των τειχών;
7. *ἤλθομεν πρὶν ... πένθ' ἡμέραις*: Από ποια σκοπιμότητα νομίζετε ότι υπαγορεύεται η δήλωση αυτή του Μαντιθέου;
8. *εἰς τοιοῦτον καιρὸν*: Σε ποιο ιστορικό γεγονός αναφέρεται ο ρήτορας;
9. *τῶν ἄλλοτριῶν κινδύνων*: Ποια είναι η σχέση της φράσης αυτής με το κατηγορητήριο σε βάρος του Μαντιθέου⁹;
10. *ἀλλὰ μᾶλλον ἠτίμαζον καὶ τοὺς συγκαταλύσαντας τὸν δῆμον*: Ποια στάση τήρησαν οι τύραννοι μπροστά στον κίνδυνο που ένιωθαν να τους απειλεί και σε ποια ενέργεια προέβησαν¹⁰;
11. Τι σημαίνει *σανίδιον* και *κατάστασις* και ποιο ρόλο είχαν στην αρχαία Αθήνα;

⁸ Ο Ξενοφών περιγράφει στα «Ελληνικά» Β, 2, 23 το γκρέμισμα των μακρῶν τειχῶν που συνέδεαν την Αθήνα με τον Πειραιά, το 404 π.Χ. από το Λύσανδρο, με συνοδεία αυλῶν.

⁹ Ξένοι κίνδυνοι για το Μαντίθεο ήταν οι κίνδυνοι που διέτρεχαν οι τριάκοντα τύραννοι στη μάχη του Πειραιά. Στη μάχη αυτή πήραν μέρος υπέρ των τριάκοντα, ιππείς Αθηναίοι. Ο Μαντίθεος δεν έλαβε μέρος και επομένως δεν είχε σχέση με το καθεστῶς, ούτε ήταν ιππέας.

¹⁰ Κατεδίωξαν και απομάκρυναν από την αρχή τους ομοϊδεάτες τους (τον Θηραμένη και τους οπαδούς του), οι οποίοι συνεργάστηκαν και συνωμότησαν για την κατάλυση της δημοκρατίας. Ο Κριτίας ήταν υπεύθυνος για τη δολοφονία του Θηραμένη, που υπήρξε ολιγαρχικός και προσωπικός του φίλος, αλλά δεν ήταν πρόθυμος να φτάσει σε ακρότητες.

12. Ο Μαντίθεος χαρακτηρίζει την εγγραφή στο σανίδιον ως μη αξιόπιστη. Πώς αιτιολογεί το χαρακτηρισμό;
13. Να εντοπίσετε στο κείμενο τα σημεία που ο Μαντίθεος αμφισβητεί την αξιοπιστία του σανιδίου.
14. *οὔτε ... οὔτε ... οὔτε*: Τι προσπαθεί, κατά τη γνώμη σας, να πετύχει ο Μαντίθεος με την επανάληψη αυτή;
15. *ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν*: Τι επιθυμεί να τονίσει ο Μαντίθεος με τη φράση αυτή¹¹;
16. *ὥστε πολὺν ἂν δικαιότερον ... πιστεύοιτε*: Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει ο ομιλητής; Να διατυπώσετε αναλυτικά τα επιχειρήματά του¹².
17. *ῥάδιον ἦν, ἀναγκαῖον ἦν*: Ποια είναι η σημασία τους στην αποδεικτική διαδικασία;
18. *ἐν ἐκείνοις ... ἀπενεχθῆναι*: Πού αναφέρεται ο ομιλητής με τη φράση αυτή¹³;
19. Με ποιο επιχειρήμά του ο Μαντίθεος προσπαθεί έμμεσα να αποσπάσει τη θετική ψήφο των βουλευτών;
20. *εἶπερ ἴππευσα*: Με ποια προϋπόθεση θα μπορούσε να αποτελεί εμπόδιο για την εκλογή του¹⁴;
21. *ὥστε μηδὲν ... τὴν ἀπολογία*: Να σχολιάσετε το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε ο Μαντίθεος σε συνδυασμό με τα επιχειρήματα που χρησιμοποίησε.
22. *φύλαρχοι, στρατηγοί*: Ποιος ήταν ο ρόλος τους στην αρχαία Αθήνα;

¹¹ *ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν*: Εννοεί τα πρακτικά των «αναπράξεων».

¹² Στην § 7 το επιχειρήμα μπορεί να διατυπωθεί ως παραγωγικός συλλογισμός Στην § 8 η υποθετική άποψη μπορεί να διατυπωθεί ως δίλημμα (η μείζων πρόταση υποθετική με διάζευξη – ο συλλογισμός αυτός έχει στην υπόθεση διάζευξη, της οποίας όταν παύσουν να υπάρχουν τα μέλη, παύει να υπάρχει και η απόδοση). Βλ. Ν. Σούλια, *Λογική μετά στοιχείων Γνωσιολογίας*, ΟΕΒΔ, Αθήνα 1971.

¹³ Αναφέρεται στον κατάλογο των φυλάρχων, όπου ήταν αναγκαίο να καταγραφούν τα ονόματα των ιππέων και να αναγγελθούν στο δήμο. Οι κατάλογοι ως επίσημα έγγραφα παραδίδονταν στη Βουλή και έτσι δεν ήταν εύκολο να πλαστογραφηθούν, σε αντίθεση με το σανίδιον που ήταν εκτεθειμένο και μπορούσε η αναγραφή κάποιου ονόματος να είναι πλαστή.

¹⁴ Με την προϋπόθεση ότι το *ἴππευεν οὐκ ἦν ἁμάρτημα, εἰ μηδεὶς τῶν πολιτῶν ὑπὸ τοῦ ἴππευσαντος ἔπαθε κακόν*.

23. Με ποιο τρόπο ο Μαντίθεος αμβλύνει την κατηγορία του ιππέα;
24. Ποια εικόνα σχηματίζετε για τον Μαντίθεο, από όσα αναφέρει στο απόσπασμα αυτό και από τον τρόπο με τον οποίο τα παρουσιάζει;
25. Ποιες πληροφορίες αντλούμε για την πολιτική και κοινωνική ζωή της αρχαίας Αθήνας από το κείμενο, αν το αντιμετωπίσαμε ως ιστορική πηγή;
26. Να εντοπίσετε δύο στοιχεία του λόγου στις §§ 4-8, τα οποία μπορούν να μας πείσουν ότι πρόκειται για λόγο απολογητικό.

1.2. Συνδυασμός ερωτήσεων ανάπτυξης και σύντομης απάντησης

1. α) Να εντοπίσετε στο κείμενο τη φιλοφρονητική διάθεση προς το ακροατήριο.
β) Να γράψετε ποια σκοπιμότητα εξυπηρετεί.
2. α) κατάστασις: Ποια είναι η σημασία της λέξης στο συγκεκριμένο κείμενο;
β) Ποιο στοιχείο της κατηγορίας ανατρέπει;
3. α) Να εντοπίσετε τρεις μετοχές με τις οποίες ο Μαντίθεος απορρίπτει βασικά ενοχοποιητικά στοιχεία.
β) Να κρίνετε την αποτελεσματικότητά τους.
4. α) Ποιο επιχείρημα του Μαντιθέου θεωρείτε ισχυρότερο στις §§ 4-8;
β) Να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.
5. α) Ποια μαρτυρία επικαλείται στο κείμενο αυτό ο Μαντίθεος;
β) Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

1.3. Ερμηνευτικές ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου

Άσκηση σύζευξης

Να ενώσετε τους αριθμούς της στήλης Α με τα γράμματα της στήλης Β. Δύο στοιχεία της στήλης Β περισσεύουν¹⁵.

A	B
1. <i>πρὸ τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ συμφορᾶς</i>	α) περίφραση
2. <i>εὐθές ἐστιν - ἔλεγχος μέγιστος</i>	β) υπερβατό
3. <i>οὔτε ... οὔτε ... οὔτε</i>	γ) μετωνυμία
4. <i>φαίνονται ἔχοντες τοιαύτην γνώμην</i>	δ) βραχυλογία
5. <i>πολλοὺς δ' αὐτῶν στρατηγοὺς</i>	ε) αντίθεση
6. <i>ὡς πεπονηκῶς δεινόν τι</i>	στ) ἔμφαση
	ζ) υπερβολή
	η) απροσδόκητο

2. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να συνθέσετε το ρήμα ἔχω ή ἔχομαι:

- α) με τις προθέσεις: ἐν, ἀνά, κατά, παρὰ, ἀντί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ, ἐκ, σύν, πρὸς, μετά, ἐπί, περί.
- β) με δύο κάθε φορά προθέσεις: διά + κατά, σύν + μετά, ἀντί + παρὰ, πρὸ + ἐκ.

2. Να γράψετε προτάσεις στα νέα ελληνικά με τις παρακάτω λέξεις ή παραγωγή τους: ἐκπέμπω, ἀποδημῶ, καταβάλλω, ἀξιῶ, δοκιμάζομαι, διαιτῶμαι, πάσχω.

3. Ποια είναι η διαφορά στη σημασία των παρακάτω λέξεων (στην αρχαία ή τη νέα ελληνική γλώσσα);

- α) αἰρῶ - καθαιρῶ - καθαίρω
- β) φέρω - ἀποφέρω
- γ) ἀποδημῶ - ἐνδημῶ

¹⁵ 1αγ, 2ε, 3στ, 4α, 5β, 6δ.

4. Να γράψετε δύο παράγωγα και δύο σύνθετα ουσιαστικά από τα ρήματα:

- α) πέμπω:
β) δίδωμι:
γ) πάσχω:
δ) ἔχω:

5. ἀλλότριος, ξένος: Να γράψετε παράγωγα ή σύνθετα στη νέα ελληνική για κάθε λέξη και να σχηματίσετε σύντομες φράσεις που θα φανερώσουν τις διαφορές της σημασίας τους¹⁶.

6. Να γράψετε στην αρχαία ελληνική ένα συνώνυμο για τις παρακάτω λέξεις:

- μαρτυρῶ = πρᾶττω =
ἔρχομαι = γινώσκω =
βούλομαι = σκοπῶ =
ἔξαμαρτάνω =

7. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με παράγωγα των ρημάτων που δίδονται:

- καθαιρέω-ᾶ: Ἡ του στρατηγού
ἔξαιρέω-ᾶ: Ἐχει ἠθος, γι' αυτό αποτελεί
στη διαφθορά που επικρατεί.
δίδωμι (δω/δο-): Πληρώνω τις
Το βιβλίο είναι ένα καλό
Είναι του ναού και η πράξη του λέγεται
.....
Ὅποιος προσφέρει δώρα λέγεται
γινώσκω: Ἡ είναι δύναμη
Ἐχει πλήρη του γεγονότος
Είναι επιστήμων κύρους

¹⁶ ἀλλότριος: αλλοτριώση, αλλοτριωμένος, απαλλοτριώση, απαλλοτριώνω, αναπαλλοτριώτος / ξένος: άξενος, φιλόξενος, παράξενος, αποξενώνω, ξενοδόχος, ξενοδοχείο, ξενοφοβία.

8. *κακῶς ποιῶ* – *κακῶς πάσχω*: Να γράψετε στα αρχαία ελληνικά το αντίθετο για καθεμιά από τις περιφράσεις και να το αποδώσετε μονολεκτικά στη νέα ελληνική.
9. α) Να γράψετε τη σημασία των παρακάτω ρημάτων:
ἀναδίδωμι *ἀντιδίδωμι* *ἀποδίδωμι* *μεταδίδωμι*
διαδίδωμι *ἐκδίδωμι* *ἐπιδίδωμι* *παραδίδωμι*
- β) Να γράψετε για κάθε ρήμα μία παράγωγη λέξη στη νέα ελληνική¹⁷.
10. Ποια είναι η σημασία των ρημάτων *πυνθάνομαι*, *μανθάνω* και *ἐπίσταμαι*;
11. *ἐξέπεμψε*, *καθαιρουμένων*, *ἀναπράξῃτε*, *συγκαταλύσαντας*, *παραδοθέντα*: Ποια σημασιολογική απόχρωση δίνουν οι προθέσεις στα παραπάνω ρήματα; Με τις προθέσεις αυτές να γράψετε σύνθετα ρήματα στη νέα ελληνική με την ίδια σημασιολογική απόχρωση.
12. α) Να γράψετε τη σημασία των ρημάτων¹⁸: *κατέρχομαι*, *διεξέρχομαι*, *μετέρχομαι*, *υπεισέρχομαι*, *ἀνέρχομαι*.
- β) Να γράψετε από ένα συνώνυμο των παρακάτω λέξεων με θέματα του ρήματος *ἔρχομαι*, (π.χ. για τη λέξη *διάβαση*: συνώνυμο με το θ. *-έλευθ* του *ἔρχομαι* = *διέλευση*)¹⁹: *αποχωρῶ*, *σύνοδος*, *μύηση*, *βατός*, *εφορμῶ*, *θρασύτητα*

¹⁷ *παράγω*, *ανταλλάσσω* την *περιουσία* μου, *επιστρέφω* κάτι που *οφείλω*, *δίδω* μέρος εκ τινός (*δίδω* μετά), *διαμοιράζω*, *παντρεύω*, *προοδεύω*, *παραδίδω* (*παραχωρῶ*, *προσφέρω*). *παράγωγα*: *ανάδοση* (*αναθυμίαση*), *αντίδοτο*, *απόδοση*, *μετάδοση*, *διάδοση*, *έκδοση*, *επίδοση*, *παράδοση*.

¹⁸ *διεξέρχομαι*: *διέρχομαι* από τη μία *άκρη* στην *άλλη* / *μετέρχομαι*: *επιδιώκω*, *ασκώ* *επάγγελμα* / *υπεισέρχομαι*: *εισχωρῶ* *απαρατήρητος* / *ἀνέρχομαι*: *ανεβαίνω* (*σκαλοπάτια*, *ιεραρχία*).

¹⁹ *ἀπέρχομαι*, *συνέλευση*, *προσηλυτισμός*, *προσιτός*, *επέρχομαι*, *ιταμότητα*.

13. Να σχηματίσετε σύνθετα επίθετα ή ουσιαστικά με ά' συνθετικό το επίρρημα εὖ και να γράψετε με πέντε από αυτά προτάσεις στη νέα ελληνική²⁰:

εὖ + ἦθος = ευήθης = ο αφελής, ο ανόητος

εὖ + ἀλῶναι < ἀλίσκομαι = εὖ + δαίμων =

εὖ + βουλή (σκέψη) = εὖ + γλῶττα =

εὖ + γένος = εὖ + ἀκούω =

3. Παραδείγματα εργασιών για το σπίτι

1. Ποιες από τις αρετές ενός καλού ομιλητή εντοπίζετε στις §§ 1-8;
2. Να σχολιάσετε τον τρόπο με τον οποίο από την αρχή του λόγου του ο Μαντίθεος αντιμετωπίζει την κατηγορία ότι ήταν ιππείας των τριάκοντα. Ποια στοιχεία επιβεβαιώνουν την «ηθοποιία» του Λυσίας;
3. Με ποιες συγκεκριμένες αναφορές επιδιώκει ο Λυσίας να γίνει αντιληπτό το ήθος των Τριάκοντα; Πόσο επηρέασε τη ζωή του το καθεστώς που επέβαλαν; (βλ. εισαγωγή του βιβλίου σας, «Ο βίος του Λυσία» και το λόγο του κατά Έρατοσθένους).

Η Ελλάδα το 362 π.Χ.

(Ιστορία Ελληνικού Έθνους, τμ. Γ₁)

²⁰ ευάλωτος, ευβουλία, ευγενής, ευδαίμων, εύλωτος, ευήκοος.